

NOODZAAK OF BIJZAAK: OVER KENNISBENUTTING MET BETREKKING TOT INCLUSIEF ONDERWIJS.

Een onderzoek bij drie docententeams in het Nederlandse hoger onderwijs

Samenvatting

Inzicht in kennisbenutting is van belang: het draagt bij aan het vergroten van de impact van kennis. Met betrekking tot inclusief onderwijs is dit maatschappelijk zeer relevant omdat kennis hieromtrent bijdraagt aan kansengelijkheid binnen het hoger onderwijs voor alle studenten.

In opdracht van de NRO Expertgroep Toegankelijkheid Hoger Onderwijs (ETHO) hebben onderzoekers van Hogeschool Inholland, de Hogeschool van Amsterdam en Risbo/EUR docenten van twee hbo-opleidingen en een wo-opleiding gevolgd in het studiejaar 2023/24 om te achterhalen welke factoren van belang zijn bij het vinden, toepassen en delen van kennis over inclusief onderwijs. De centrale onderzoekvraag luidde:

Op welke manier krijgt het thema inclusief onderwijs concreet vorm binnen de onderwijspraktijk van docententeams in het hoger onderwijs en welke rol speelt kennisbenutting daarbij?

Op welke manier krijgt het thema inclusief onderwijs concreet vorm binnen de onderwijspraktijk van docententeams in het hoger onderwijs en welke rol speelt kennisbenutting daarbij?

Binnen een omgeving waar inclusie waarde heeft, is (wederzijds) vertrouwen aanwezig en voelen docenten zich veilig om ervaringen, vragen en kennis met betrekking tot inclusief onderwijs te delen.

Activiteiten op verschillende terreinen met collega's als belangrijkste

Docentrespondenten ontplooien op het gebied van inclusief onderwijs initiatieven met betrekking tot interacties met en tussen studenten (zoals het bieden van een sociaal veilige leeromgeving in de klas), het bevorderen van de sense of belonging van studenten, het ontwikkelen van toolboxes en curriculumscans en het meer divers maken van vakinhoud.
De belangrijkste kennisbronnen voor docenten voor de praktijktoepassing van kennis zijn collega's, gevolgd door eigen ervaringen/inzichten en die van de studenten. Andere gebruikte kennisbronnen zijn netwerken/samenwerkingsverbanden (buiten de eigen opleiding en onderwijsinstelling), trainingen/ workshops/leertrajecten en onderzoeksliteratuur. Vergelijkbare uitkomsten komen ook terug in onderzoek van Boogaards, Lalihatu en Conijn (2024)[1].

Belangrijke factoren: prioriteit, kennis(bronnen), kennisinfrastructuur en leiderschap

Bij kennisbenutting met betrekking tot inclusief onderwijs blijken de volgende factoren een rol te spelen:

1. *Inclusief onderwijs als prioriteit.* Docenten die urgentie voelen om hun onderwijs meer inclusief te maken, bijvoorbeeld vanwege persoonlijke betrokkenheid of de realisatie dat de studentenpopulatie (snel) steeds meer divers wordt, doen ook meer aan het benutten van kennis met betrekking tot inclusief onderwijs.

2. *De aanwezigheid van kennis(bronnen).* In een opleidingscontext die meer open staat voor inclusief onderwijs, hebben docenten de beschikking over meer kennisbronnen en worden zij bij hun inspanningen ondersteund vanuit het opleidingsmanagement en/of diensten en management op instellingsniveau.

3. *Infrastructuur met betrekking tot kennisbenutting.* Opleidingen kennen een brede kennisinfrastructuur: van 'wandelganggesprekken' tot team-vergaderingen. Deze kennisinfrastructuur kan ingezet worden om kennis met betrekking tot inclusief onderwijs te benutten.

4. *Leiderschap op het gebied van inclusief onderwijs.* Bij opleidingen waar het management inclusie belangrijk vindt en stimuleert, houden docenten zich vaker gezamenlijk met dit thema bezig. Echter, deze groep docenten is beperkt. Een mogelijke verklaring is dat het management ervan uitgaat dat docenten zelf de verantwoordelijkheid nemen om zich voor inclusief onderwijs in te zetten. In praktijk blijkt dan dat veel docenten, vooral door tijdsdruk, andere prioriteiten hebben dan inclusief onderwijs.

Meer sociaal kapitaal, meer kennisbenutting

De uitkomsten vormen een indicatie dat binnen een opleidingsomgeving waar kennis met betrekking inclusief onderwijs waarde heeft en die waarde wordt uitgedragen door het management, er meer draagvlak is voor inclusief onderwijs, er meer inclusief onderwijs gerelateerd sociaal kapitaal aanwezig is, en kennis met betrekking tot inclusief onderwijs ook beter wordt benut. Opleidingen die een dergelijke omgeving bieden, zijn ook opleidingen met meer interne en externe contacten met betrekking tot inclusief onderwijs en opleidingen waar meer initiatieven plaatsvinden. verspreid over meerdere terreinen. Binnen een dergelijke omgeving is (wederzijds) vertrouwen aanwezig en voelen docenten zich veilig om ervaringen, vragen en kennis met betrekking tot inclusief onderwijs te delen.

[1] *Boogaard, M., E.S. Lalihatu, & J. Conijn (2024). Kennisbenutting door docenten in het hoger onderwijs. Hoe komen docenten in het hoger onderwijs aan hun kennis over het bevorderen van studievoortgang? Amsterdam: Kohnstamm Instituut.*

Aanbevelingen: structurele agendering, betere benutting kennisinfrastructuur en toegankelijke kennisproducten

Om kennisbenutting met betrekking tot inclusief onderwijs te verbeteren, zijn de volgende aanbevelingen geformuleerd:

- *Structurele agendering van de urgentie van inclusief onderwijs*, waarbij in de communicatie met docenten telkens beargumenteerd wordt waarom deze aandacht belangrijk is. En het thema inclusief onderwijs voor docenten geframed wordt als professionaliseringskans.
- *Betere benutting van de bestaande kennis-infrastructuur van de opleiding* door inclusief onderwijs regelmatig op de agenda zetten, bijvoorbeeld door het opleidingsmanagement en docenten samen. Dit biedt docenten meerdere gelegenheden om zich gezamenlijk te verdiepen in vraagstukken omtrent inclusief onderwijs en hiermee aan de slag te gaan. Bovendien wordt op deze manier kennis met betrekking tot inclusief onderwijs naar verwachting beter geborgd binnen een docententeam.
- *Ontwikkelen van toegankelijke kennisproducten.* Het gaat hier om kernachtig geformuleerde, theoretisch onderbouwde kennisproducten, voorzien van praktijkvoorbeelden (zie ook Boogaard e.a., 2024). Door deze in verschillende vormen te presenteren en via verschillende kanalen te verspreiden, wordt de kans groter dat betrokken docenten deze kennis vinden en delen binnen hun docententeam.

Door kennis in verschillende vormen te presenteren en via verschillende kanalen te verspreiden, wordt de kans groter dat betrokken docenten deze kennis vinden en delen binnen hun docententeam.

Als u meer wilt weten over het onderzoek dan kunt u contact opnemen met
Rick Wolff (Rick.Wolff@inholland.nl) of
Machteld de Jong (Machteld.deJong@inholland.nl).

Het rapport is te vinden op de website van het Lectoraat Diversiteitsvraagstukken van Hogeschool Inholland **(klik hier)**.

Dit onderzoek is uitgevoerd in 2023-2024 in opdracht van de ETHO.
Rick Wolff, Hogeschool Inholland, Risbo/EUR
Machteld de Jong, Hogeschool Inholland
Aliya Çelik, Hogeschool van Amsterdam/Diversity Included
Marette Ebert, Hogeschool Inholland
Laurinde Koster, Risbo/EUR
Ely Cilingir, Hogeschool van Amsterdam